

Dries & Driss, Katja & Kadija

Over Nederland en Marokko, over kijken en vragen, uit te voeren in afzonderlijke lessen of als project toewerkend naar een tentoonstelling in en voor de basisschool. Geschikt voor de bovenbouw.

Het lespakket bestaat uit deze docentenhandleiding, vijf kopieerbare werkbladen voor de leerlingen en 21 posters. Het is ook mogelijk een fotograaf/gastdocent in de klas te halen. Op aanvraag bemiddelen we in het organiseren van een bezoek aan een school op het platteland of juist in een grote stad.

Inleiding

Dries & Driss, Katja & Kadija is een initiatief van fotografe Bernice Siewe en is uitgevoerd in samenwerking met de Marokkaanse fotograaf Ali Chraïbi. Beide fotografen willen de verbondenheid van Nederland en Marokko laten zien. Het jaar 2005 was het jaar waarin 400 jaar vriendschap tussen beide landen werd gevierd.

Het resultaat van de inspanningen van beide fotografen is een tentoonstelling over kinderen en hun families op vier verschillende locaties: Marrakech, een grote stad in midden Marokko, Rislane, een bergdorp in het noordoosten van Marokko, Bos&Lommer, een migrantenwijk in Amsterdam en Woltersum, een plattelandsdorp in het noordoosten van Groningen.

Op deze vier locaties hebben de kinderen ook zelf gefotografeerd. In Nederland onder begeleiding van Chraïbi. In Marokko met Siewe. De posters met het werk van de kinderen gaan over zelfportret en spelen. Ze hebben steeds de nummers 4 en 5. Het werk van de professionals is te zien op de posters 1, 2 en 3, aangevuld met verhalen van de kinderen en informatie over de vier locaties.

Doelstellingen

In het project Dries & Driss, Katja & Kadija werkt u met uw leerlingen aan de volgende leerdoelen:

1. leerlingen weten vragen te stellen over leefomstandigheden in Nederland en Marokko, op het platteland en de stad.
2. leerlingen kennen de belangrijkste verschillen tussen het wonen op het platteland en in de stad, in Nederland en in Marokko.
3. leerlingen kunnen de belangrijkste topografische kenmerken van Nederland en Marokko noemen.
4. leerlingen leren de belangrijkste motieven waarom mensen migreren van Marokko naar Nederland.
5. leerlingen ontwikkelen meer respect voor het anderszijn van hun allochtone mede-leerlingen of buurtgenoten en andersom hebben leerlingen van allochtone afkomst meer respect voor hun autochtone mede-leerlingen.
6. leerlingen kunnen foto's kijken en analyseren op letterlijke en impliciete beeldinhoud, en leren over mogelijkheden van de fotografische beeldtaal.

Deze leerdoelen sluiten aan bij verschillende kerndoelen die u in bijlage 1 van deze handleiding vindt.

Werkwijze

We raden u aan eerst deze docentenhandleiding te lezen en vervolgens te bepalen hoe u te werk wilt gaan met DDK&K.

De posters zijn groot en indrukwekkend. U start altijd met het ophangen van de posters. Indien u de ruimte heeft om ze allemaal op te hangen is dat aan te bevelen. Is dat echter niet mogelijk dan kunt u ervoor kiezen steeds vier posters, van elke locatie één, op te hangen.

U kunt de posters met punaises, buddies of plakband ophangen. Bij de kantoorboekhandel zijn posterhouders (doorzichtig) te verkrijgen. Met deze houders blijven de posters mooi strak hangen. Wanneer u in de klas met de posters werkt, kunt u ze ook met magneten op het bord aanbrengen.

U bepaalt zelf hoeveel lessen en tijd u aan dit project besteedt. Er zijn globaal twee mogelijkheden:

1. inhoudelijke verdieping van de tentoonstelling middels de werkbladen, duur: 5 x 1 uur
2. projectvorm, waarbij de leerlingen ook eigen presentaties maken. Vervolgens kunt u ervoor kiezen deze presentaties binnen de klas te houden of voor een bredere kring als de school, ouders en buurtbewoners

In elke les werken de leerlingen met een eigen werkblad; alleen of in tweetallen. Bij de werkbladen is steeds aangegeven welke posters daarbij nodig zijn. Wanneer u kiest voor de projectvorm voeren de leerlingen daarna de doe-activiteit uit, die u vindt onder het kopje "Beschrijving van de werkbladen".

Op een werkblad vinden de leerlingen steeds verschillende soorten vragen: dat zie ik!, dat weet ik!, dat zoek ik op!, dat lees ik! en dat vind ik! – vragen. Door groepjes leerlingen bij verschillende vragen te laten beginnen, hangen de leerlingen niet tegelijk op dezelfde plek rond. Let u wel op dat de dat vind ik! - vragen altijd als laatste worden gemaakt.

De antwoorden op de vragen vindt u terug in bijlage 4. Het grootste leereffect behaalt u wanneer u de antwoorden met de leerlingen doorneemt.

De werkbladen zijn onderverdeeld in de thema's:

Werkblad 1. aardrijkskunde

Werkblad 2. familie

Werkblad 3. school en werk

Werkblad 4. zelfportret

Werkblad 5. spelen

Kiest u voor de uitgebreide projectvorm met tentoonstelling en presentatie voor een brede kring, organiseer dan een plek/ruimte waar de werkstukken van de kinderen getoond worden.

Gastdocenten

De initiatiefneemster van dit project, Bernice Siewe wil graag met uw leerlingen werken aan een eigen serie posters, in aanvulling op de tentoonstelling. Uw leerlingen kunnen zichzelf en hun spel portretteren, en daarnaast de eigen familie, school en buurt fotograferen.

Zie voor een verdere beschrijving en de mogelijkheden de laatste paragraaf van deze handleiding.

Bezoek

Voor (migranten)kinderen uit de stad is het zeer leerzaam een bezoek te brengen aan het platteland. Dorpskinderen hebben vaak geen contact met de multiculturele samenleving. De Nederlandse kinderen die participeerden in het project D&D, K&K hebben elkaar ontmoet. Een bus vol Amsterdamse kinderen bezocht de school en het dorp Woltersum. Het was een geslaagd bezoek: informatief en vooroordelen uit de weg ruimend. Op uw verzoek kunnen wij bemiddelen in het totstandbrengen van contacten tussen stads- en dorpscholen.

Duur

Met het invullen van een werkblad zijn de leerlingen steeds een klein uur bezig. De extra doe-activiteit neemt per onderwerp ongeveer drie kwartier in beslag. Het inrichten van de tentoonstelling en het voorbereiden van de presentaties zal nog twee uur duren.

Kiest u ervoor om in projectvorm te werken met een tentoonstelling en presentatie voor een brede kring, dan neemt dat natuurlijk ook tijd in beslag.

Introductie in de klas

Hoe u dit project in de klas introduceert, hangt erg af van de etnische samenstelling van uw leerlingen. Laat ze eerst naar de posters kijken. Als u niet alle posters hebt kunnen ophangen, kunt u ervoor kiezen alleen de posters met de nummers 1 te laten zien. Vraag uw leerlingen waar de foto's gemaakt zijn, in welk land, in een stad of een dorp. Met een vraag en antwoordspel waarbij u steeds de belangrijkste steekwoorden op het bord zet, heeft u een actieve introductie met de leerlingen voor elkaar. U stelt verdere vragen als: wat doen mensen op de foto, wat kan je over hun uiterlijk zeggen, op wat voor manier horen ze bij elkaar, zijn de foto's per poster grotendeels binnen of buiten gemaakt?

Heeft u veel leerlingen van Marokkaanse afkomst in de klas dan zal het interessant zijn om te vragen of zij specifieke dingen herkennen. De ervaring leert dat het kinderen veel voldoening geeft als zij mogen vertellen over hun land van herkomst.

Uiteindelijk heeft u op het bord in ieder geval de volgende steekwoorden staan: Marokko, Nederland, stad, platteland, dagelijks leven, familie, binnen, buiten. Heeft u de hele serie kunnen ophangen dan komen daar de volgende woorden bij: spelen en zelfportret.

U vertelt vervolgens kort waar het project over gaat en waar u naartoe werkt. Zorg dat u de verschillende doelstellingen in uw verhaal de revue laat passeren.

Beschrijving van de werkbladen

Werkblad 1 - thema aardrijkskunde – posters 3

De titels van de posters zijn de namen van de vier locaties. Al kijkend naar de foto's ontdekken de leerlingen verschillen en overeenkomsten tussen de vier locaties. Uiteraard moeten zij de atlas erbij halen om te zien waar de locaties zich bevinden. Door naast de topografische kaart ook de andere kaarten te bekijken, ontdekken ze een aantal kenmerken van de twee landen. De dorpen zijn niet in de atlas te vinden; daarvoor hebben de leerlingen de beschrijving op de posters nodig.

In vraag 10, de extra opdracht, bereiden de leerlingen een korte presentatie voor - voor de hele klas of tijdens de brede presentatie. Eventueel verdeelt u de plaatsen en de onderwerpen zelf over de kinderen, zodat ze allemaal aan bod komen.

Doe-activiteit: de kaart van Marokko en Nederland tekenen.

Laat de ene helft van de klas Marokko tekenen en de andere helft Nederland. Leg de kinderen uit dat een kaart van een land informatie moet geven, het gaat dus niet alleen om mooi maar ook om informatief.

Duur: driekwartier

Presentatievorm: alle of de mooiste landkaarten worden aan de tentoonstelling toegevoegd. Tijdens de presentatie spreken een aantal kinderen over wat zij bij vraag 10 hebben voorbereid.

Werkblad 2 - thema familie – posters 1 van Marrakech en Rislane, posters 2 van Woltersum en Amsterdam.

Leerlingen onderzoeken de verschillen en overeenkomsten in het familieleven. Zij zullen ontdekken dat in de dorpen meer buiten gebeurt en in de grote steden het leven zich voornamelijk binnen afspeelt. In Marokko wonen de mensen samen in een grote familie, in Nederland zijn de families kleiner – ook de Marokkaanse families. De aanwezigheid van dieren en verschillende activiteiten komen aan bod. Speciale aandacht is er voor de tekst van Ouassima in Amsterdam. Zij beschrijft haar verschillen tussen Marokko en Nederland.

Doe-activiteit: Een afscheidsbrief schrijven + envelop kleuren/plakken.

De opdracht heeft tot doel leerlingen zich er een voorstelling van te laten maken hoe het is om te emigreren. Geef ze de volgende opdracht: stel je voor dat je vader en moeder hebben besloten dat jullie gaan emigreren naar een ver land. Je vader is namelijk werkloos en in dat andere land hoopt hij makkelijker werk te vinden. Je vertrekt met jullie gezin. Schrijf een afscheidsbrief aan een geliefd persoon die achterblijft, bijvoorbeeld je oma, beste vriend(in) of tante. Vertel daarin wat je zeker gaat missen van je land, je huis, je vrienden en hoe je het vindt om weg te gaan.

Maak een mooie, toepasselijke envelop. Gebruik kleurpotlood of knip gekleurd papier/afbeeldingen uit tijdschriften

Duur: half uur tot drie kwartier

Presentatievorm: brieven kunnen worden voorgelezen of opgehangen bij de tentoonstelling.

Werkblad 3 - thema school en werk - posters 2 van Marrakech en Rislane, posters 1 van Woltersum en Amsterdam.

Leerlingen onderzoeken situaties op school en werk. Ook daarin zijn verschillen en overeenkomsten te ontdekken.

Doe-activiteit: de kinderen gaan geluiden maken en eventueel opnemen. Vraag de kinderen een foto uit te kiezen waar zij geluid bij willen maken, of zoeken. Een andere mogelijkheid is ze een persoon op een foto uit te laten kiezen en te bedenken wat hij/zij in zijn/haar hoofd aan gedachten heeft.

Denk aan mogelijkheden als: passende muziek laten zoeken, iemand die Marokkaans spreekt opzoeken en in recorder laten spreken, geluiden van dieren (nadoen), met een instrument associëren op een beeld. Het liefst de geluiden op een recorder op laten nemen.

Als de kinderen geluid hebben verzameld, raden de andere kinderen waar het bij hoort; bij Marokko of Nederland, en bij welke foto? Als er geen recorder voorhanden is, kunnen de kinderen de geluiden nadoen.

Duur: mogelijkheid tot een huiswerkopdracht. Nabespreking in de klas zal een klein uur duren.

Presentatievorm: De geluiden kunnen de leerlingen tijdens de tentoonstelling presenteren, eventueel afgewisseld met muziek van de landen.

Werkblad 4 - thema zelfportret - posters 4

Een zelfportret is een kwetsbaar thema. Enkele van de kinderen op de posters hebben hun reactie in tekst gegeven, in de vragen wordt daarnaar verwezen. De vragen gaan over het maken van een zelfportret, ook in de schilderkunst.

Doe-activiteit: u kunt de leerlingen laten werken aan een eigen zelfportret. Het mooiste is wanneer ze zichzelf fotograferen. Beschikt u niet over een camera, dan kunnen ze uiteraard ook tekenen of schilderen.

Zelfportret fotograferen: zorg dat de leerling de lens op zichzelf richt, geen handen of vingers voor de lens, armen gestrekt houden, de leerling bepaalt zelf hoe hij/zij kijkt, er kunnen ook meerdere gezichtsuitdrukkingen uitgetoond worden.

Indien de kinderen gaan schilderen; hou het simpel, laat ze hoofd en schouders schilderen en een uitdrukking kiezen.

Mogelijke tip: in het Volkskrant magazine vindt u achterin een bekende Nederlander die zichzelf tekent en uitlegt waarom zo.

Duur: ongeveer drie kwartier.

Presentatievorm: hang de zelfportretten samen met de kinderen op bij de tentoonstelling.

Werkblad 5 - thema spelen - posters 5

Spelen is universeel en spelletjes zijn bijna universeel. Overal ter wereld spelen kinderen variaties van eenzelfde spel. Dat ontdekken uw leerlingen middels de posters en de vragen. Aan het einde bij de Dat vind ik – vragen, wordt ook een evaluatieve vraag gesteld over het project als geheel. Het is een mooie afsluiter om deze antwoorden met ze te bespreken.

Doe-activiteit: speel met de leerlingen een aantal gevonden handenspelletjes.

Er is ook een steentjesspel – zlakov - te zien in Rislane dat de leerlingen waarschijnlijk niet kennen. Als extra activiteit kunt u met de leerlingen dit spel spelen. Misschien zijn er wel Marokkaanse leerlingen die het spel kennen. De uitleg van het spel vindt u in bijlage 3.

Duur: half uur

Presentatievorm: tijdens de tentoonstelling laten de kinderen zien hoe handenspelletjes en het steentjesspel gaan.

Tentoonstelling:

Als u werkt in projectvorm heeft u aan het eind een uitgebreide tentoonstelling. Samen met leerlingen kunt u uitnodigingen voor een brede presentatie maken. Naast ouders en andere leerlingen kunt u overwegen de Marokkaanse vereniging bij u in de buurt uit te nodigen. Kent u geen vereniging, vraag dan de steunfunctie minderheden bij u in de buurt om advies. De adressenlijst vindt u in bijlage 2 in deze handleiding.

Bij een feest hoort een traktatie, dus ook bij de tentoonstelling. De kinderen vullen dadels met amandel en/of walnoot en schenken muntthee uit de Marokkaanse cultuur. Eventueel kunt u ook speculaas bakken (of kopen) en schenken de kinderen ranja met een rietje uit de Nederlandse cultuur.

Gastdocenten kunstzinnige vorming:

Een fotograaf/gastdocent in de klas kan een zinvolle toevoeging zijn. Zij kan op verschillende thema's aan de slag gaan. Een workshop "zelfportret" of "spelen", maar ook kan het eigen familieleven,

de familiegeschiedenis, de school en de buurt centraal staan. Dromen en fantasieën zijn daarnaast rijke onderwerpen.

De resultaten worden in samenhang getoond met de postertentoonstelling.

Wanneer daar behoefte aan is, kan een gastdocent deze lesbrieven met uw leerlingen uitvoeren.

Mogelijkheden gastdocent:

1. de fotograaf komt eenmalig naar school, 2 lesuren aanwezig. Inhoud: kennismaken met fotograaf, vertelt over project en foto's, geeft commentaar op eventuele foto's van kinderen, geeft informatie over opleidingen tot fotograaf e.d. Kosten: Euro 100,- all in, excl reiskosten
2. de fotograaf komt eenmalig naar school, 2 lesuren aanwezig. Inhoud: fotograaf verzorgt les 4, zelfportretten maken. Kosten: Euro 200,- all in, excl reiskosten
3. de fotograaf komt tweemaal naar school. Geeft les 4 en ondersteunt bij inrichten en openen tentoonstelling. Kosten: Euro 350,- all in, excl reiskosten
4. maatwerk geheel in overleg met u

De fotograaf neemt analoge fotocamera's mee.

Voor meer informatie en overleg: Bernice Siewe – 06 22 77 24 75 – bernice@dds.nl

Colofon:

Samenstelling lesbrieven: Alice O educatie in wereldperspectief – Margriet Jansen – in samenwerking met Bernice Siewe.

In opdracht van Stichting Albarica – Albert Vijge

Lesbrieven en tentoonstelling zijn mogelijk gemaakt met financiële steun van:

Amsterdams Fonds voor de Kunst

VSB Fonds

Fondation Hassan II M. R. E.

Ministerie van Buitenlandse Zaken; Ambassade van het Koninkrijk der Nederlanden te Rabat

NCDO

Europees Platform voor het Nederlands Onderwijs

Solidariteitsbijdrage van de gezamenlijke religieuzen in Nederland via de commissie PIN

Stadsdeel Bos en Lommer

Gemeente Ten Boer

Stichting J. B. Scholtenfonds

Stichting voor Volkshogeschoolwerk in Nederland

Bijlage 1

Kerdoelen

Leergebied: oriëntatie op jezelf en de wereld

- 37 De leerlingen leren zich te gedragen vanuit respect voor algemeen aanvaarde waarden en normen.
- 47 De leerlingen leren de ruimtelijke inrichting van de eigen omgeving te vergelijken met die in omgevingen elders, in binnen- en buitenland, vanuit de perspectieven landschap, wonen, werken, bestuur, verkeer, recreatie, welvaart, cultuur, levensbeschouwing.
- 50 De leerlingen leren omgaan met kaart en atlas, beheersen de basistopografie van Nederland, Europa en de rest van de wereld en ontwikkelen een eigentijds geografisch wereldbeeld.

Kunstzinnige oriëntatie

- 54 De leerlingen leren beelden, taal, muziek, spel en beweging te gebruiken om er gevoelens en ervaringen mee uit te drukken en om er mee te communiceren.
- 55 De leerlingen leren op eigen werk en dat van anderen te reflecteren.

Bijlage 2

Adressen van de hoofdkantoren van de steunfuncties minderheden in Nederland in de verschillende regio's. In de meeste regio's werken zij op meerdere locaties.

Allochtonen steunpunt Flevoland en Axion Postbus 194 8200 AD Lelystad 0320-244259	Postbus 2266 9704 CG Groningen 050-5770101
Stichting Stimulans Maasstraat 11 3016 DB Rotterdam 010-4331911	Steunpunt Minderheden Overijssel Wierdensestraat 39c 7607 GE Almelo 0546-542020
SSA Nw. Z. Voorburgwal 328a 1012 RW Amsterdam 020-6241832	FORUM Kanaalweg 86 Utrecht Tel. (030) 297 43 21
Instituut voor Interculturele Ontwikkeling Drente Industrieweg 14-16 9403 AA Assen 0592-304130	Palet Zuidoost Brabant Willemstraat 59 1611 HC Eindhoven 040-2359999
Partoer Postbus 298 8901 BB Leeuwarden 058-2348500	Meander Postbus 570 2400 AN Alphen a/d Rijn 0172-495141
CMO - Sprong	Multicultureel Instituut Utrecht Bemuurde Weerd WZ 4-5 3513 BH Utrecht 030-2313833

Osmose

Stationsstraat 62
1506 DH Zaandam
075-6120223

Federatie Steunfuncties Minderheden
Kastanjelaan 51-53
6828 GJ Arnhem
026-3523420

Bijlage 3

Zlakov (fonetisch geschreven, zoals ik het hoorde in Rislane)

Je speelt het met zijn twee-en, drie-en of vier-en.

Het is vooral een behendigheidsspel.

Als je aan de beurt bent, moet je iets speciaals met stenen doen. Zolang je het goed doet, mag je door. Doe je alles goed, dan ben je de winnaar van dat rondje. Zodra je een fout maakt, gaat de beurt naar je naaste speler.

Je speelt het met 5 stenen, van elk ongeveer vier cm groot.

Je legt de 5 stenen voor je. Terwijl je 1 steen in de lucht gooit, pak je 1 steen van de grond in dezelfde hand als waarmee je gooit. Je vangt de eerste steen op.

Je hebt 2 stenen in je hand.

Je gooit 1 steen ervan in de lucht en pakt weer 1 steen van de grond erbij in je hand terwijl de steen die je gooit, in de lucht hangt. En je vangt die steen op.

Je hebt 3 stenen in je hand.

Je gooit er weer 1 in de lucht en pakt er weer 1 bij van de grond. Nadat je goed gevangen hebt, heb je 4 stenen in je hand.

Je doet hetzelfde met de 5^e steen.

Als je dit allemaal goed hebt gedaan, leg je alle 5 stenen op de grond. Terwijl je er 1 omhoog gooit, pak je er nu 2.

Van de 3 stenen in je hand gooi je weer 1 omhoog en pakt tegelijkertijd de andere 2 van de grond.

Je legt de 5 stenen weer op de grond.

Je gooit 1 omhoog en je pakt 1 steen.

Je gooit nog een keer 1 omhoog en pakt de overige 3 stenen.

Je legt de 5 stenen op de grond.

Je gooit 1 omhoog en je pakt de andere 4.

Je legt de 5 stenen op de grond.

Je wijst 1 steen aan. Je maakt van de hand waarmee je niet gooit een soort schuin dakje vanaf de grond. Je gooit 1 steen omhoog. Terwijl die in de lucht hangt, schuif je 3 stenen onder het dakje van je hand. De steen die je aangewezen had, laat je liggen en mag je tijdens het schuiven niet aanraken.

Heb je alles goed gedaan, dan ben je een winnaar.

Valt er een steen of gaat er iets anders fout: beurt doorgeven.

Bijlage 4

De antwoorden van de vragen op de vijf werkbladen.

Werkblad 1

1a weidse omgeving in de dorpen, ruimte, steden hebben geen uitzicht
b flats in Bos en Lommer, losstaande huizen in Woltersum, Marrakech rozerode kleur, platte daken, Rislane platte daken, rechthoekig, kleuren, overal stalen deuren
c veel mannen in Marokko hebben een snor; in Rislane en Marrakech zie je bijna alleen mannen op straat; op de foto's uit Nederland zie je geen blonde mensen; in Rislane loopt een man in een witte djellaba, met gele tulband; bij de moskee in Marrakech loopt een vrouw in een gele djellaba en hoofddoek.
d Woltersum: sneeuw, groen, vruchtbare klei; Marrakech: plat, warm; Rislane: olijfbomen, bergen, heet en droog

2a Marrakech: foto paard, foto man met snor, Rislane: foto onderaan man met snor en achter hem een groep mannen, Woltersum: jongen in sneeuw, Amsterdam: meisje op balkon.
b Rislane: grote foto van dorp, foto van de markt, Marrakech: foto door gaas van moskee
c van veraf
d je ziet alle details heel goed, zoals de haren van het paard, en het garen waarmee zijn tuig is gemaakt.
e verschillende antwoorden mogelijk

3 afrika

4 europa

5a Rislane en Woltersum
b deze zijn te klein voor de kaart
c nee, een uur verschil

6a 10 3/4 keer
b bijna twee keer zoveel
c 5,5 keer groter

7 Rislane in het noordoosten van Marokko in de bergen van Beni Sassen en Woltersum in het noordoosten van Nederland langs het Eemskanaal.

8 verschillende antwoorden mogelijk

9 verschillende antwoorden mogelijk

10 begrijpend lezen, een korte presentatie van wat is gelezen aan de hele klas. Eventueel kunt u de plaatsen en de onderwerpen zelf over de kinderen verdelen.

Werkblad 2

1a familielevens zie je aan: samen eten, spelen, picknicken, sporten, thee drinken
familielevens het meest in Marrakech en Rislane
1b oma te zien in Marrakech (kleine foto picknick) en Rislane (foto onderin)
1c koe, paard, ezel, vis
1d vis bij de stad, althans in een kom, rest bij platteland

2 de meest duidelijke MOMENTopnamen zijn allebei in Woltersum genomen; de jongen die op de trampoline springt en de grote foto van de jongen die vanaf de hooibalen springt. Wanneer de foto een fractie later genomen zou zijn, zou het hele effect anders zijn.

3a Amsterdam: over de schouder van de vader kijk je mee naar voetbal op televisie; Marrakech: grote foto onder, met het meisje links kijk je mee naar de sportende anderen; Rislane: foto onder, met de vrouw kijk je mee naar de kinderen en oma.

3b verschillende antwoorden mogelijk

4 kleiner

5 Turkije, Suriname, Marokko (zie tekst op poster 3)

6 werkloosheid, armoede, verbeteren toekomstperspectief, vluchten voor oorlog of onderdrukking

6a nee

6 b de meeste Marokkanen zijn op zoek naar werk en vinden dat eerder in de stad

7a Marokko warm, buitenspelen, geen kerst, geen sinterklaas, wel trouwfeesten, geboortefeesten en nieuw jaar, andere jaartelling

7b niet alles zie je terug, wel de warmte en het buitenspelen, de foto's in Marokko zijn meer buiten genomen, mensen dragen t-shirts

8 verschillende antwoorden mogelijk

Werkblad 3

1 een leibordje met krijt

2a een witte schooljas, een soort uniform

2b hij schaamt zich voor de armoede en omdat kinderen eigenlijk een overjas horen te dragen. Dat het belangrijkste is dat de kinderen naar school gaan.

3a in Woltersum met kippen

3b ze zijn van de boerderij, het geld wordt verdiend met werk op de boerderij.

4a Woltersum, kale man bovenaan, Amsterdam, achterste jongen in dubbelportret, Marrakech, de leerkracht, het jongetje met het witte petje, Rislane, het meisje van het kleine fotootje bovenin

4b Woltersum, kinderen in slee, Amsterdam, jongetje achter computer met lamp boven hem, Marrakech, alle foto's van kinderen op schoolplein en in de klas, Rislane, alle foto's behalve kleine fotootje bovenin

5 verschillende antwoorden mogelijk

6 verschillende antwoorden mogelijk

7 Het dragen van een witte schooljas vinden mensen in Marokko belangrijk. Hierdoor zijn alle kinderen gelijk en zie je niet meer wie arm of rijk is.

8a het zijn twee koningen. Linksde huidige koning Mohammed VI en rechts zijn overleden vader koning Hassan II

8b koningin Beatrix

8c ernst en kracht

9 arosserie tekenaar

10a vader overleden, vriend overreden door een bus, broertje onder de tractor gekomen.
b tractor in het dorp wel, verder niet, druk verkeer in de stad en vader die plotseling overlijdt kan overal gebeuren.

11 verschillende antwoorden mogelijk

Werkblad 4

1 Woltersum, jongen op trampoline, Amsterdam, gekantelde foto linksboven, jongen met wit petje, middenonder jongen met twee handen in beeld, rechtsonder jongen van boven, daarboven de schoenenfoto

2. verschillende antwoorden mogelijk

3. verschillende antwoorden mogelijk

4a Driss en Kadija

4b project over twee landen, vier plekken en jongens en meisjes

4c verschillende antwoorden mogelijk

5 Rembrandt en Van Gogh

6. studie, jezelf als model is altijd beschikbaar, kunstenaars werden zelf steeds belangrijker, ijdelheid

7. een beeltenis draag het gevaar in zich om verafgood te worden. Binnen beide godsdiensten bestaan er liberale en orthodoxe stromingen die verschillend tegen deze kwestie aankijken. In Marokko – een Islamitisch land – hangt overal het portret van de koning.

8a Jurrien, de laan naar de boerderij en Mariana, de schapen achter haar.

8b basketbal

8c er zijn vervelende kinderen en zijn familie vindt het niet goed.

8d verschillende antwoorden mogelijk

9 verschillende antwoorden mogelijk

Werkblad 5

1. voetbal, touwtje springen, verstoppertje, deze vuist op deze vuist, handen drukken, springen, dansen, fietsen

2a Rislane en Woltersum

2b op het platteland, meer ruimte

3. Marrakech, actie, bal gooien, jongen springt, fietsen, voetbal op hoofd, touwtjespringen, stil, grote foto, meisje met rozenblaadjes, meisje drinkt kopje thee, handen op elkaar
Amsterdam, actie, springen, klimmen, stoeien, dansen, stil, vinger voor mond, schoenen, vis, hand henna

Rislane, actie, dansen, touwtjespringen, voetbal, stil, hand henna, handen, hand op tv

Woltersum, actie, jongetje aan touw, voetbal, rennen, ,stil, meisje en hond, jongen in boom, meisje bij sneeuwpop, speelgoed

4. actiefoto, omdat dan alles in beweging is, je goed moet kijken wat wanneer gebeurt en hoe het in beeld staat. Je moet ook het goede moment kiezen.

5. er wordt heel veel toneel gespeeld: meisje dat 'dood' ligt, het meisje dat speelt dat ze 'de mevrouw' is, en de tovenaer

6. boodschappen doen, geld verdienen, uitrusten, zich vervelen

7. verschillende antwoorden mogelijk, bespreek de speeltjes die de leerlingen gevonden hebben klassikaal.

8. het is goed voor je lichaam, versterkt je spieren, goed voor je gezondheid

9 Rabab droomt ervan om in een groot huis te wonen met een dienstmeisje en dat zij kan zeggen hoe alles moet.

10 verschillende antwoorden mogelijk

11 verschillende antwoorden mogelijk